

Guillem Clua: «El teatre no dona per viure si no ets el Galceran»

El dramaturg, que ara exerceix de català a Madrid, parla de l'amor, la religió, la política, la militància gai i la crisi dels quaranta
Guillem Clua, explicador d'històries. Foto: David Ruano

El dramaturg Guillem Clua (<http://guillemclua.com/>) (Barcelona, 1973) explica històries amb la traça dels que ho han fet tota la vida. Perquè, en efecte, ho ha fet tota la vida: de petit, acabava de llegir *La història interminable* i li faltava temps per escriure'n una nova versió. Millorada, ep.

Al Twitter et presentes amb aquestes paraules: "Guionista, dramaturgo, gay, republicano, viajero, deportista, fotógrafo a ratos y culturalmente disperso". És així, per aquest ordre?

No tinc clar que ens defineixi la professió, però la gent vol saber a què em dedico, per això ho poso abans que res. Poso l'orientació sexual per obrir les portes als que volen lligar, he he. I poso l'opció política perquè la gent sàpiga a què es presta si em segueix.

El periodista ja l'has enterrat del tot?

Sí, però com a dramaturg recorro sovint a recursos periodístics.

Què vol dir "culturalment dispers"?

És una expressió creada pel Marc Pastor per dignificar el terme *friqui*.

De què ets friqui, tu?

M'apassiona la ciència-ficció. Veig totes les pel·lis de ciència-ficció, les bones i les dolentes. Últimament estic integrant elements de ciència-ficció a les obres. La ciència-ficció et dona llibertat per crear mons que no estan ancorats a la nostra realitat. I em fascinen els musicals, que també t'obliguen a sortir del naturalisme. Em cal sortir de la realitat.

A mesura que t'allunyes del periodista que vas ser, t'interessa menys l'actualitat?

Diguem que he perdut la por de tocar altres temes. El periodisme era la meua zona de confort. Em sentia a gust parlant de política, dels conflictes internacionals... I em sentia insegur parlant de coses íntimes. Fa deu anys no hauria pogut escriure una història d'amor com *Smiley*.

Dius que *Smiley* va néixer com una broma...

Al torneig de dramaturgia del Temporada Alta em van aparellar amb el Jordi Galceran. Ho tenia magre, vaig veure que havia d'escriure una comèdia. Durant una època quedava sovint per sortir i per lligar, i sempre deia que la gent que trobes quan busques parella és per escriure'n una enciclopèdia. Amb l'excusa de buscar parella i amb l'ajut d'una aplicació de mòbil quedes amb gent que no té res a veure amb tu. Vaig voler parlar de les meves cites i dels meus ex, i va néixer *Smiley*. Potser és l'obra meua que ha tingut més èxit perquè és la que he escrit més honestament, parlant de mi mateix.

...i perquè és una comèdia romàntica rodona.

Sí, la gent té moltes ganes de creure en l'amor. Som uns cíncics tots plegats, però en el fons només estem desitjant estimar i que ens estimin. És molt cursi verbalitzar-ho, però l'amor mou el món, ens fa fer coses que no faríem per cap altre motiu. L'amor és l'únic motor que pot canviar una persona o un personatge, és una força molt poderosa. Estic dient un tòpic darrere l'altre.

Tòpics basats en fets reals.

Si qualsevol de les persones d'aquest bar ens explica la seva història d'amor, segur que és el més important que li ha passat a la vida.

Sempre vas tenir clar que havies de dur incorporada la militància gai?

Va passar gairebé per accident. Mai me n'he amagat. Ho vaig dir als meus pares quan me'n vaig adonar, de postadolescent, i cap problema. A les feines no n'he fet cap bandera, però si sortia a la conversa jo ho vivia amb naturalitat. L'exposició es va anar fent cada vegada més grossa. Fins que vaig començar a incorporar trames gais a les obres, i el col·lectiu em va posar el focus al damunt. Llavors van venir les entrevistes a premsa especialitzada i vaig passar a ser el dramaturg gai. No ho vaig rebutjar en el seu moment i ara seria impossible ni que volgués.

Però ningú t'obliga a posar-ho al Twitter.

Decideixo posar-ho perquè crec que la visibilitat dels homosexuals encara és molt necessària. Ara que vivim una involució en molts camps, tinc por que comencin a haver-hi involucions també en el terreny de les llibertats individuals.

Dius que estaràs tota la vida purgant el trauma d'haver anar a una escola de capellans. Ser gai no et devia ajudar.

Tampoc va ser un problema, llavors, perquè vaig tenir un despertar sexual tardà. No em van tocar de petit, ni em van pegar ni res d'això. Però la religió em va marcar massa, i ara la detesto fins a extrems d'agnòstic fanàtic. Sóc un talibà de l'agnosticisme.

Vols dir que no són més talibans els ateus que els agnòstics...?

Potser sí. Jo tinc interioritzats uns valors del cristianisme en els quals crec, però a la vegada tinc el sentiment de culpa cristiana molt incrustat, i la culpa m'ho fa passar molt malament.

Si et consola, jo també carrego tones de culpa, i vaig rebre una educació laica.

Els meus pares em van donar la millor educació possible, però és que totes les religions són un llast, un càncer. Ens serveixen per no suïcidar-nos, però no aporten res de bo a la humanitat. Les coses bones que s'atribueixen a la religió són valors humanistes que podem tenir igualment, independentment d'un ésser sobrenatural que et fa fer estupideses supersticioses com no menjar carn els divendres. Em sembla ridícul.

En parles amb ràbia.

Molta, molta. I la ràbia m'està sortint ara. Vaig passar una etapa d'allunyament, una de negació, una de burla, i ara em surt la ràbia.

Quan vas deixar de creure en Déu?

De petit hi creia sense preguntar-m'ho. Fins que m'adono que sóc gai, i llavors el que vull és apostatar. No ho vaig fer pels meus pares.

Els teus pares eren molt religiosos?

Sí.

Encara ho són?

No tant. Que jo sigui gai, o que el meu germà gran tingui fills sense haver-se casat, i que no hagi passat res, que no hagi baixat un raig del cel a exterminar-los, els ha fet canviar. Admiro molt aquesta capacitat dels meus pares de posar la felicitat de la seva família per damunt dels valors amb els quals havien crescut. És molt fort que jo avui pugui dir "papa, em caso amb un altre tio" (que no, no em caso!). Això era impensable fa deu anys.

Com portes la crisi dels 40?

Estamos en ello...

Als homes us sol agafar més forta als 50.

No sé què dir-te. Jo tinc crisis de llibre. Pels volts dels 30 vaig deixar el periodisme, em vaig separar, va ser tot molt trasbalsador... Els 40 són l'equador imaginari de la vida, a partir d'ara tot farà baixada. Als 39 estava content com unes pasqües i als 40 m'han començat a assaltar els dubtes existencials: què has fet a la vida, quin llegat deixes, la família, els fills... En lloc de deixar la dona i comprar-me un Porsche, als 40 he deixat Barcelona i me n'he anat a Madrid.

Hi has anat per feina, no?

Hi he anat perquè estem muntant *Smiley* allà, però no sé quan tornaré ni si tornaré. Dono una oportunitat a Madrid a veure què passa. *Smiley* és l'excusa. Em venia molt de gust començar de nou. També vull començar a treballar al cine, i allà hi ha més indústria.

Ja has trobat un nòvio madrileny?

No. Segur que ara coneixeré algú de Barcelona, la vida és així de filla de puta. Després d'estar sis mesos a Londres, l'última setmana em vaig enamorar. A Nova York, igual. Pensava que m'enamoria d'un barceloní just abans de mudar-me a Madrid, però no ha passat. Estic esperant que el destí me la foti per alguna banda.

Has viscut a Londres, Nova York i, ara, Madrid.

Als 40 anys ja em vaig coneixent. Si fer-se gran no tingués també alguns avantatges ens acabaríem tirant tots pel balcó. Ara sé que formen part de la meva personalitat coses que abans creia que eren episòdiques. Com aquesta necessitat constant de començar de nou, de reinventar-me en llocs nous. Estic en un moment molt dolç, personal i professional, però ara em calia un altre repte, una altra ciutat.

Això ho podem positivament dir que ets inquiet. Però algú et podria retreure que ets inconstant.

Sí, em diuen que sóc així perquè sóc Bessons. Em passa tant amb decisions grans com petites: quan veig que una cosa ja la controlo i la sé fer, deixa de despertar-me interès. I em trobo fent coses marcianes com aprendre rus, fer dansa...

El 2006 et vas plantar a Nova York. Per què?

Va ser una mena d'exili. Havia fet de periodista durant deu anys. Vaig escriure *Invisibles*, que va guanyar el Ciutat d'Alcoi, i després *La pell en flames*, que es va dur a escena a la Villarroel. *La pell en flames* no va funcionar, va ser una bona trompada, i vaig posar en dubte si realment

servia per al teatre.

Llavors ja havies decidit que volies ser dramaturg?

No, pensava que potser era una dèria passatgera. Ja havia escrit i dirigit alguna temporada d'*El cor de la ciutat* i, amb els diners estalviats, vaig fer *borrón y cuenta nueva* i me'n vaig a Nova York. Hi vaig anar amb *La pell en flames* traduïda a l'anglès. Allà vaig escriure *Gust de cendra*. Vaig aconseguir una agent, l'agent va tornar-se boja per tots els Estats Units amb *La pell en flames*, i jo em vaig dir que potser no era un text tan dolent. Nova York va ser el renaixement del Clua dramaturg. Hi vaig estar sis mesos el 2006 i mig any més el 2008.

Què hauríem d'aprendre dels americans?

Jo n'admiro moltes coses, i en detesto moltíssimes. Una de les coses que més admiro d'ells és la capacitat que tenen d'expressar-se oralment, perquè n'aprenen a l'escola. I de Nova York, que és una illa dins dels Estats Units, admiro que es prenguin tan seriosament la cultura. No he vist ningú que es prengui més seriosament la cultura que els novaiorquesos. Tot té la seva part fosca: se la prenen seriosament perquè l'han sabut convertir en un gran negoci. Però no crec que això sigui dolent *per se*. Només és dolent quan la cultura es mercantilitza en excés i és esclava de la comercialitat. El somni americà està molt desprestigiada, és fals...

...però té un punt de veritat.

Exacte. Nova York pot donar-te tot el que t'atreveixis a demanar-li, però hauràs de sacrificar moltes coses a canvi. És com fer un pacte amb el diable. Si vals per a allò i estàs disposat a aconseguir-ho, ho aconseguiràs.

Ets un català a Madrid aquest 2014. Com ho portes?

Tothom em pregunta què passa a Catalunya, i em dedico a fer-los classes. Alguns necessiten que els tranquil·litzi, altres que els ho expliqui. Veus que hi ha molta falta d'informació, molta gent a Madrid pensa que el procés sobiranista està controlat per la Generalitat. S'han afegit nous clixés: ara resulta que els catalans som garrepes i separatistes. Allà sóc molt sobiranista i aquí em surt el federalista.

La pedagogia l'hem hagut de fer sempre, els catalans, quan anem pel món.

A Nova York la gent t'admira quan dius que ets de Barcelona. Si els dius que ets català no saben de què els parles, i si els dius que ets espanyol et miren amb cara de pena. A través de la marca Barcelona estem venent Espanya, no pas Catalunya.

Això està canviant.

Potser sí. Ara dic als americans que escric en català i molts ja saben que és un idioma. També n'hi ha que es pensen que Espanya és Mèxic.

Segueixes la política?

Sí, m'interessa molt. Em vaig implicar en el moviment del 15-M, anava a les assemblees i tot, i va ser una decepció enorme que allò no cristal·lités en res. Hi havia molta energia concentrada però no es va saber vehicular.

Sí que va servir, em sembla, per assumir que des de baix es poden canviar les coses.

Això explica l'èxit del procés sobiranista: la gent veu que hi ha un camí, que hi poden creure, que poden seguir-lo, que té sentit. El camí vehicula tota l'energia de la gent. Un procés polític de

canvi funciona quan ets capaç de marcar el camí i l'objectiu. A Espanya tenen la indignació i l'energia però no saben cap a on dirigir-la, i se la mengen amb patates. Conec molta gent que no és independentista però que votaria sí i sí a la consulta només perquè això pot permetre canviar moltes coses.

Els independentistes també parlen de la independència com a eina de transformació social, no pas com a objectiu.

Jo mateix ho veig així. No he estat mai independentista, però crec en el procés, crec en el dret a decidir i crec que servirà per redefinir-nos tots.

Tens una novel·la entre mans?

Sí, la novel·la de *Marburg*. Es va estrenar al TNC i va tenir una trajectòria estupenda, però crec que encara té recorregut per fer. És una obra amb deu personatges, i amb la crisi no es podia representar enlloc. S'havia de fer a Madrid i no es va fer, se n'havia de fer la pel·lícula i no es va fer, i sempre he tingut l'espina clavada. Escriure una novel·la em fa molta por, per a mi és escriure "de veritat". Com que ja en tinc l'argument i els personatges, em serà més fàcil que no pas fer un salt al buit.

De gran vols ser novel·lista?

Sempre he volgut escriure, per això vaig estudiar periodisme. Jo vull escriure i explicar històries, i les històries et demanen uns formats o uns altres. De gran m'agradaria poder escollir, tenir prou llibertat per decidir en quin format explico cada història. Vull provar de fer una novel·la perquè em ve molt de gust fer una cosa que només depengui de mi. Tinc ganes de cridar "deixeu-me sol un rato!". El més proper que he estat de tenir-ho tot sota control és quan he dirigit les meves obres. Treballant en equip, la teva energia creativa es dilueix.

M'has dit que també vols fer cine.

Estem preparant la pel·li de *Smiley*, i tinc un altre projecte amb la Coixet.

Treballar a la tele encara és un hàndicap per guanyar-te el reconeixement en el món teatral?

Tots els dramaturgs de la meva generació o més joves han hagut de diversificar-se. Hem hagut d'entendre que el teatre no dóna per viure si no ets el Jordi Galceran.

Suposo que no n'hi ha prou amb ser un nou Galceran: a part de ser bo, has de tenir la seva sort.

Sí, és clar. També hem hagut d'entendre que la nostra audiència és global, que ens adrecem al planeta sencer. Jo escric una obra en català o en castellà i a l'acte la passo als meus traductors. El cas és que els nous dramaturgs tenim clar que un format no defineix la qualitat. Quan jo començava a treballar a *El cor de la ciutat*, hi havia directors de teatre que em preguntaven quan deixaria de fer aquella merda. Jo he après moltes coses de la televisió, no en renego. Avui encara hi ha gent molt intel·ligent que rebutja la televisió en bloc, i això em sembla d'una ignorància preocupant.

Algun cop te les has tingut amb els crítics.

Hi ha una sèrie de crítics, o teòrics, que opinen que els dramaturgs que ara estrenem molt estem banalitzant el teatre i no som dignes de passar a la història. Cauen en els clixés absurds dels crítics elitistes, creuen que estan fent un gran favor a la cultura il·lustrant-nos sobre la merda que estem consumint als teatres catalans, i rescatant perles minoritàries que consideren que marquen el camí que hauríem de seguir tots.

Potser es fixen en aquestes suposades perles minoritàries més per minoritàries que per perles.

A vegades les vas a veure per saber què t'estàs perdent i no entens res. Aquests teòrics del teatre no fan cap favor al teatre, es tiren pedres contra la pròpia teulada. Estem vivint moments molt filldeputes, per culpa de les polítiques culturals dels nostres governs, però a la vegada estem vivint el millor moment de la dramaturgia catalana, una explosió inèdita de textos i de noves veus. Si tu ets un teòric i només et dediques a menysprear aquesta explosió perquè no s'adapta a la teva visió del que ha de ser el gran teatre català, ets un ignorant. Tinc ganes de parlar amb alguns d'ells i que m'ho expliquin a la cara. Crec que no són conscients del paper que els toca jugar. I fan que ens perdem el respecte mútuament. Fa deu o quinze anys les capelletes semblaven condemnades a desaparèixer, però han anat a pitjor.

Ai, les capelletes.

La crítica hauria d'entendre que hi ha d'haver de tot. Coses terriblement comercials i coses que només una petita part del públic entendre i sabrà apreciar. Això és una piràmide, hi ha d'haver molta teca a sota perquè el que hi ha a dalt estigui ben amunt, sigui reconegut i passi a la història. Si vols eliminar tot el que et sembla escombraries, la punta de la piràmide estarà a baix de tot i ningú la veurà. És un ecosistema natural: sense les obres petites no hi hauria obres més grans, sense les obres mediocres no hi hauria obres interessants. Jo sempre defensaré que hi hagi un teatre popular, barat, que faci possible l'existència d'un teatre més elevat. Ah, i si fas una comèdia romàntica, no té sentit que et diguin que això no és Beckett. No ha de ser Beckett. Si et dono una taronja, no em diguis que no és una poma. Digue'm si és dolça o no.

T'afecten, les crítiques?

Estic lluitant perquè tot això no m'afecti, per anar fent el que jo vull i no el que esperen de mi, però encara m'afecten massa les opinions dels altres, sí. Tu estàs segur que el que has fet és bo, hi has posat el millor de tu mateix, i esperes que a la gent li encanti. Que a algú no li agradi no entra en els teus plans.

Diuen que amb els anys aprens a relativitzar el què diran. Però em temo que és una llegenda urbana: no conec ningú que n'hagi après.

Tots els que ens dediquem al teatre ho fem perquè ens estimin. Els aplaudiments són la materialització d'un amor cap a nosaltres, en aquell moment veiem que la nostra feina val la pena. Ens validem a través de la mirada dels altres: o t'escullen per jugar a l'equip de futbol del col·le o no t'escullen. Ara, amb el Twitter i el Facebook, rebem les reaccions dels espectadors sense filtres. Tinc companys dramaturgs que s'han esborrat del Twitter perquè no ho podien suportar.

Tu i jo ens vam conèixer en un curs de dramaturgia a l'obrador de la Sala Beckett. Era el primer cop que feies de profe... i ho feies de conya.

Vaig tenir sort: els alumnes éreu molt bons.